

DE STRANDLOPERS

Culemborg & Kaap de Goede Hoop 1652

INTRODUCTIE

Lesduur: 60 minuten

Leerdoelen

- Leerlingen kunnen uitleggen wie de Kaapvaarders waren en wat hun belangrijkste activiteiten waren.
- Leerlingen kunnen de rol van Jan van Riebeeck in de oprichting van de Nederlandse kolonie aan de Kaap bespreken en de redenen voor de Nederlandse aanwezigheid in Zuid-Afrika onderzoeken.
- Leerlingen kunnen nadenken over de ethische en morele implicaties van het koloniale verleden van Nederland, met name in relatie tot de kolonisatie van Zuid-Afrika en de behandeling van de inheemse bevolking.

Benodigdheden

- Het boek *Stromend door de tijd*
- Geprinte werkbladen
- Schilderstape of ander plakband
- Scharen
- Lijm
- Potloden/stiften
- [Video - de route van de VOC](#)

Start

Lees het verhaal *De strandlopers* voor. Bespreek na het lezen het verhaal klassikaal.

- Is er een stuk in dit verhaal dat je vervelend vond?
- Dit verhaal speelt zich deels af in een ander land, wat kom je over dat land te weten?
- Hoe zou het zijn om terug te keren thuis na een maandenlange reis, zoals bij Johan?
- Waarom was Kaap de Goede Hoop zo belangrijk voor de VOC-schepen?
- Wie waren de Khoisan en wat gebeurde er met hen nadat de Nederlanders kwamen?
- Hoe veranderde het leven van Krotoa door de komst van de Nederlanders?
- Wat zou er zijn gebeurd als de Nederlanders niet naar Kaap de Goede Hoop waren gegaan?

Introductie

Bekijk de video over de route van de VOC.

Nederland heeft op het Afrikaanse continent **één kolonie gehad**: namelijk in het zuidelijkste puntje van Zuid-Afrika. De schepen van de Nederlandse Verenigde Oost-Indische Compagnie gingen van Nederland naar Azië en weer terug. Een lange reis, helemaal om Afrika heen. De VOC handelde in specerijen zoals nootmuskaat, kruidnagel en peper. Ze vonden **Kaap de Goede Hoop** dé ideale plek om met hun schepen aan te meren en voedsel en water

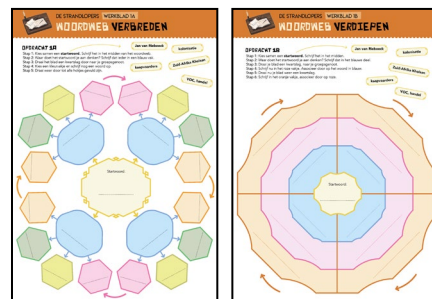
voor de bemanning te verversen.

In 1652 besluit de VOC om hier een **handelspost** te stichten. Dit is een plek waar spullen geruild of verkocht worden. Ze sturen VOC-kolonist **Jan van Riebeeck**, geboren in Culemborg, om dit te doen. Hij was arts en handelaar bij de VOC. Dat gaf hem de kennis en ervaring die nodig was voor deze belangrijke taak. Het gaat hier niet om een leeg stuk land, maar om een land dat al bewoond wordt door de Khoisan. Dat zijn verschillende volken die al duizenden jaren in dat gebied leefden.

De Nederlanders **verdrijven de Khoisan** van hun land of maken hen tot slaaf. Dit is het begin van een lange periode van **Europese overheersing** in Zuid-Afrika.

De komst van de Nederlanders heeft **grote gevolgen** voor het gebied. Er ontstaat een nieuwe taal, het Afrikaans. De Nederlanders brengen ook nieuwe gewassen en dieren naar Zuid-Afrika. Bovendien betekent het voor de oorspronkelijke bewoners het verlies van hun land én hun vrijheid.

OPDRACHT 1 WOORDWEB

- Maak groepjes van 4 leerlingen.
- De leerlingen verkennen een onderwerp of persoon in de breedte (werkblad 1A) en diepte (werkblad 1B)
- Deel per groepje werkblad 1A en/of 1B uit.
- De leerlingen mogen een woord kiezen en dat in het middelste vakje opschrijven.
- Hierna associëren ze vanuit dat woord, binnen het thema.
- Iedere leerling vult nu één volgend vakje in met een associatie.
- Wanneer ze dat hebben gedaan, draaien ze het blad een kwartslag. Nu hebben ze een vakje van de groepsgenoot voor zich.
- Ze kijken wat deze heeft geschreven en reageren daar op in een nieuw vakje.
- Dit herhalen ze tot alle vakjes vol zijn.
- Loop rond en help de kinderen in de breedte of juist in de diepte te kijken.
- Moedig ze aan bij het onderwerp te blijven.
- Bespreek, na het invullen, klassikaal.

INTRODUCTIE

OPDRACHT 2 EMOTIES

Variant 1: met z'n allen

>> Voorbereiding

- Print de werkbladen 2A-2B-2C-2D uit met daarop de grote emoties: blij - boos - verdrietig - neutraal.
- Plak de vier emoties op verschillende plekken in de klas of op het schoolplein. Zorg dat er bij elke plek genoeg plaats is voor de leerlingen om te staan.

Variant 2: in groepjes

>> Voorbereiding

- Print de kleine emoties van werkblad 2E. Ieder kind krijgt 1 setje.
- Maak groepjes van 4-6 leerlingen. Elk groepje gaat met elkaar om tafel zitten met ieder een setje emoties in de hand.

Start

Vraag welke emoties de leerlingen kennen. Over emoties praten kan best spannend zijn. Bespreek welke afspraken jullie kunnen maken om dit een veilige ruimte te laten zijn. Schrijf deze afspraken op het bord.

Spelverloop

- Lees een van onderstaande situatieschetsen voor.
- Vraag aan de leerlingen welke emotie dit oproept.
- Afhankelijk van de variant (1 of 2) die is gekozen, kiezen leerlingen een emoticon in de klas of leggen een emotiekaart op tafel.
- Begeleid hun keuze door verdiepingvragen te stellen. Iedereen mag elk moment van plek of emotiekaartje wisselen. Er is geen goed of fout.

Situatie 1:

Lees nog een keer hoe het verhaal eindigt: 'Krotoa, een meisje van de Khoikhoi stam, staat nu voor Johan gekleed als een Hollands dienstmeisje. Ze draagt een lange, wollen rok met een schort, een linnen hemd met bolle mouwen en een strak rijglijfje. Een witte doek bedekt haar haren.'

Vraag:

"Hoe voelt Krotoa zich? (De leerlingen verplaatsen) Begeleid daarna het gesprek met deze verdiepingvragen:

- Hoe zou jij je voelen als iemand je vertelt dat je kleding niet goed genoeg is?
- Waarom denk je dat de Europeanen vonden dat de Khoisan andere kleding moesten dragen?
- Maakt dat wat uit voor je gevoel?

Situatie 2

Krotoa woont nu in het gezin van Jan van Riebeeck, de Nederlandse koloniale commandant.

Vraag:

Hoe voelt Krotoa zich? (De leerlingen leggen hun emojis op tafel). Begeleid daarna het gesprek met deze verdiepingvragen:

- Hoe denk je dat Krotoa zich voelde toen ze haar familie moest verlaten?
- Waarom zou Jan van Riebeeck een Khoikhoi meisje in zijn huishouden willen opnemen?

Situatie 3

Krotoa heeft Nederlands geleerd en is tolk tussen de Nederlanders en haar volk.

Vraag:

Hoe voelt Krotoa zich? (De leerlingen verplaatsen) Begeleid daarna het gesprek met deze verdiepingvragen:

- Welke voordelen en nadelen zou het voor Krotoa kunnen hebben om tolk te zijn?
- Hoe zou dit haar verbinding met haar eigen volk kunnen beïnvloeden?

Situatie 4

Krotoa's naam is vervangen. Wanneer iemand haar roept, moet ze luisteren naar de naam Eva.

Vraag:

Hoe voelt Krotoa zich? (De leerlingen verplaatsen) Begeleid daarna het gesprek met deze verdiepingvraag:

- Wat zegt het over de Nederlanders dat ze Krotoa een nieuwe naam gaven?
- Hoe zou jij je voelen als iemand je een nieuwe naam gaf en weigerde je echte naam te gebruiken?

INTRODUCTIE

Situatie 5

Krotoa mag naar school. Daar leert ze rekenen en ze kan nu ook boeken lezen.

Vraag:

Hoe voelt Krotoa zich? (De leerlingen kiezen een emotie). Begeleid daarna het gesprek met deze verdiepingsvragen:

- Welke voor- en nadelen zou dit voor Krotoa kunnen hebben?
- Vergelijk deze nieuwe kansen eens met wat ze ervoor heeft moeten opgeven?

Situatie 6

Veel van Krotoa's volk is weggestuurd van hun land of tot slaaf gemaakt door de Nederlanders.

Vraag:

Hoe voelt Krotoa zich? (De leerlingen kiezen een emotie). Begeleid daarna het gesprek met deze verdiepingsvragen:

- Hoe zou Krotoa zich voelen over haar eigen positie (als dienstmeisje) bij de Nederlanders?
- Wat zou je kunnen doen als je Krotoa was?

Situatie 7

Krotoa weet niet zo goed meer wie ze is. Ze voelt zich gevangen tussen twee culturen.

Vraag:

Hoe voelt Krotoa zich? (De leerlingen kiezen een emotie). Begeleid daarna het gesprek met deze verdiepingsvragen:

- Waarom denk je dat Krotoa zich zo voelt?
- Ken je mensen die tussen twee culturen leven? Hoe gaan zij daarmee om?

Einde:

Sluit af met een groepsgesprek:

- Hoe veranderden jullie emoties toen je meer informatie kreeg?
- Welke informatie had de grootste invloed op je gevoelens? Waarom?

WOORDWEB VERBREDEDEN

OPDRACHT 1A

- Stap 1: Kies samen een **startwoord**. Schrijf het in het midden van het woordweb.
- Stap 2: Waar doet het startwoord je aan denken? Schrijf dat ieder in een blauw vak.
- Stap 3: Draai het blad een kwartslag door naar je groepsgenoot.
- Stap 4: Kies een kleurvakje en associeer op het woord in blauw.
- Stap 5: Draai weer door tot alle hokjes gevuld zijn.

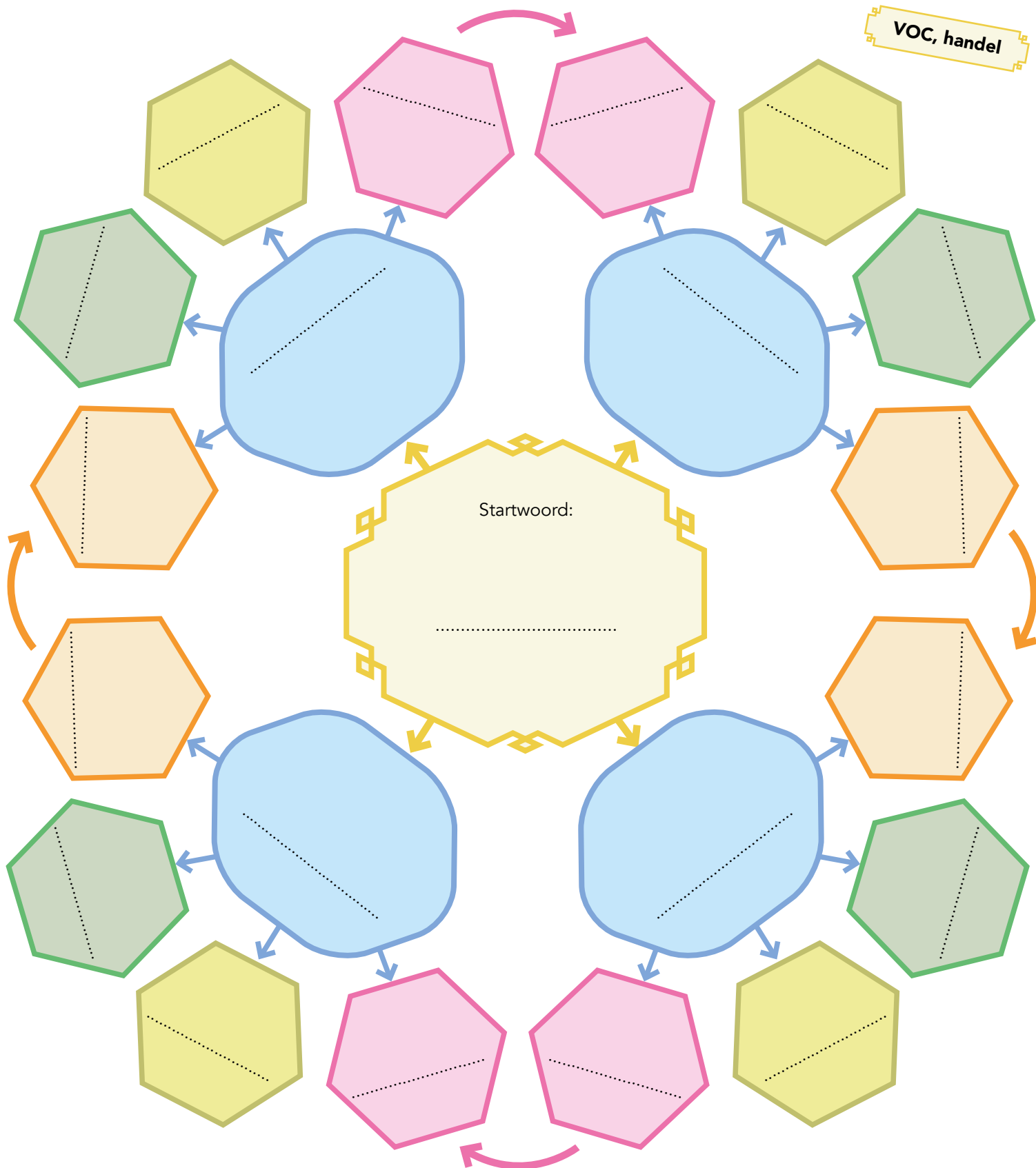
Jan van Riebeeck

kolonisatie

kaapvaarders

Zuid-Afrika Khoisan

VOC, handel

WOORDWEB VERDIEPEN

OPDRACHT 1B

- Stap 1: Kies samen een **startwoord**. Schrijf het in het midden.
- Stap 2: Waar doet het startwoord je aan denken? Schrijf dat in het blauwe deel.
- Stap 3: Draai je blad een kwartslag, naar je groepsgenoot.
- Stap 4: Schrijf nu in het roze vakje. Associeer door op het woord in blauw.
- Stap 5: Draai nu je blad weer een kwartslag.
- Stap 6: Schrijf in het oranje vakje, associeer door op roze.

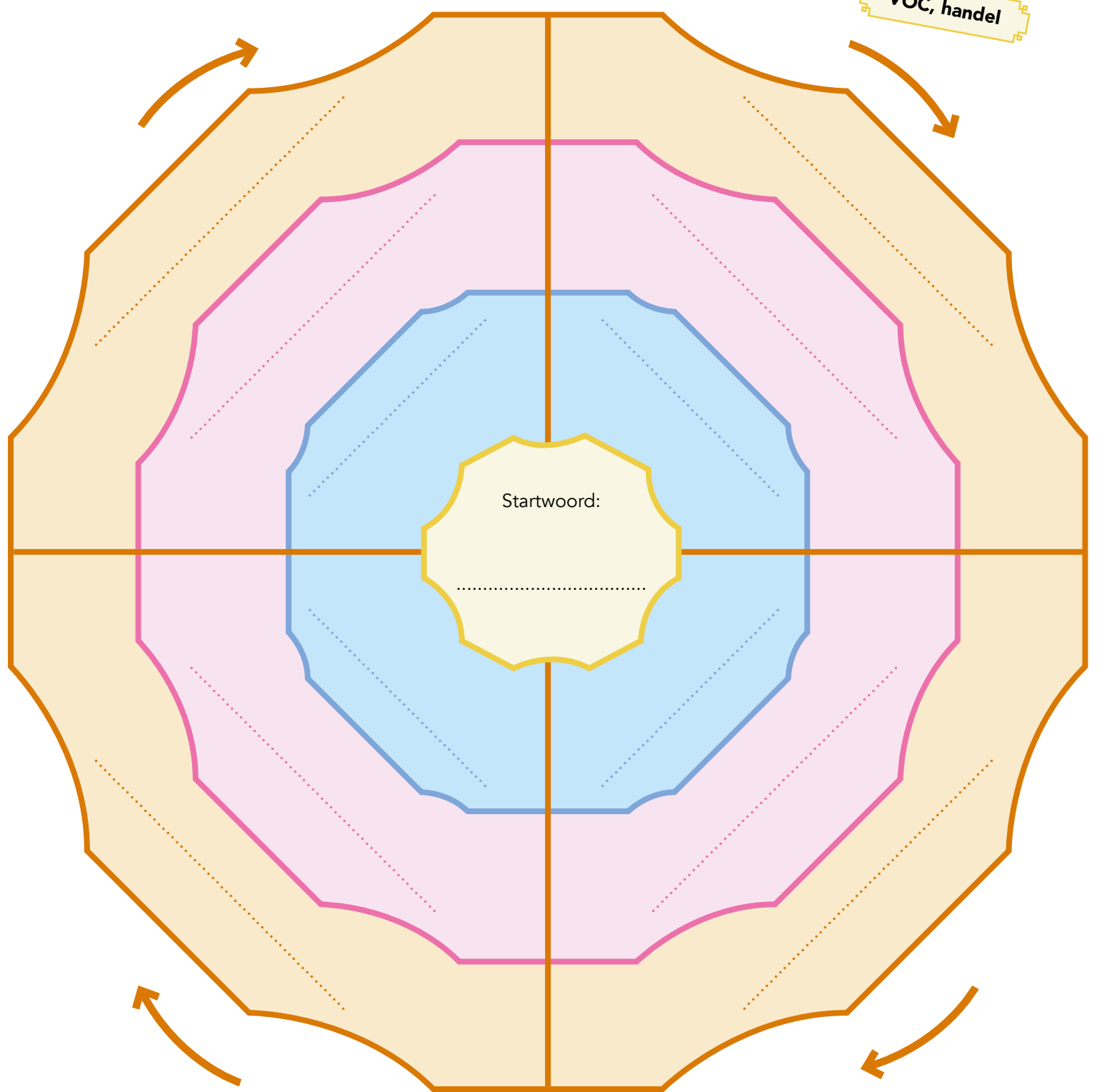
Jan van Riebeeck

kolonisatie

Zuid-Afrika Khoisan

kaapvaarders

VOC, handel

EMOTIES MET DE KLAS

OPDRACHT 2

BLIJ

EMOTIES MET DE KLAS

OPDRACHT 2

BOOS

EMOTIES MET DE KLAS

OPDRACHT 2

VERDRIETIG

EMOTIES MET DE KLAS

OPDRACHT 2

NEUTRAAL

EMOTIES IN GROEPJES

OPDRACHT 2

